

TOPLUMSAL ETKİLEŞİM-KAMU DÜZENİ İLİŞKİSİ AÇISINDAN POLİS HİZMETLERİNDE TOPLUM DESTEĞİ ve İLİŞKİSİ

*R. Cengiz DERDİMAN**

ÖZET

Kamu düzeninin sağlanmasında polisin toplumdaki destek alması suçların aydınlatılmasına halkın katılımı bakımından başlı başına önem arz etmektedir. Tecrübe ve sanat yönü ağır basan polisliğin suçların aydınlatılması veya bir suçun önlenmesi için toplumdaki destek alması kaçınılmazdır. Polisin, toplum destekli hizmetinin suçlarla mücadele bakımından en önemli parçasını toplumun tüm kesimleri ile yaptığı birlikte çalışma oluşturmaktadır. Yönetişimin özgün bazda polisliğe uygulanması için etken olan hakla ilişkiler, katılımla yönetim anlayışını hayata geçirmeyi önermek suretiyle toplum destekli polislik anlayışının altını çizmektedir.

Suçun sadece reaktif polislik denilen, suçları adliyeye intikal içerikli hukuksal bir mücadele ile önlenemeyeceği ve zamanımızda bu anlamda toplum desteğini de içine alan pro-aktif yöntemlerin vazgeçilmezliği üzerinde durulmaktadır.

Kısacası, polisin, suçla mücadelede toplumun güven ve desteğini kazanmak için iki yönlü bir şekilde halkla ilişki kurması gerekmektedir: Bunların birincisi, topluma bilgi vermek, ikincisi halkın dilek, istek, şikayetleriyle ilgilenmek ve bunları sonuçlandırmaktır. Zaten genel anlamdaki halkla ilişkiler de, yönetimin bu iki yönlü etkileşimini önermektedir. Halkla ilişkilerde yönetimin toplumu veya görevini istismar etmek suretiyle tesis ettiği bir işbirliği sağlıklı bir sonuç alamaz. Bu nedenle tarafsızlık,

* Bursa Emniyet Müdür Yardımcısı, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi misafir öğretim üyesi.

hukuka uyma, güleryüz, sempatik davranış halkla ilişkilerin tasvip ve teşvik ettiği davranışlardır.

Yönetimin toplumla, olumlu trendi ve seviyesi artırılmış ilişkisi için, kurum görevlilerinin moral yönden desteklenmesi de gözardı edilmemelidir.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal Polislik, kamusal ilişkiler, polis, suç, suçlu.*

ABSTRACT

Public Support in the Services of Police in Terms of the Relation Between Societal Interaction and Public Order

Public support of the police in maintaining public order is a very important aspect in terms of the active participation of the public in luminating and preventing crimes. It is unavoidable for the police to take the support of the community for luminating and preventing crimes. The most important aspect of the police service which is supported by the community is the cooperation made with the public and all the aspects of community. Public relations which is an important aspect in practicing good governance in policing is complies with the community policing principles

It is clear that, by only detection of crimes and judicial processes which is called reactive policing the crime can not be prevented. Presently it is common to emphasize to the proactive solutions which presupposes public sport.

In short, The police must build a double sided relation with public for maintaining public support and trust. First, informing the public, second pay attention to the feedbacks from public.

In fact, public relations in general presuppose this mutual interaction in the administration process. Public relations is not a result, which is built by misuse of power or abuse of public. For third reasons, impartiality, rule of law and a smiling face are the rules which are supported by public relations process.

The psychological support of the agents is also a very important aspect in building positive and enhanced relations.

Key Words: *Community policing, public relations, police, crime, guilty.*

GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER

Günümüzde, hizmetlerin ihtiyaçlara ve amaçlara uygun en az masraf ve gayretle, en verimli bir şekilde yapılması olarak tanımlanan etkinliğin (Eryılmaz, 1997: 115) sağlanması için, yönetimin hakla ilişki ve işbirliği,

amaç saptama, planlama, haberleşme, denetleme gibi, kaçınılmaz bir yönetim fonksiyonu olarak kendisini göstermektedir.

Çağdaş dünyada sadece teknoloji veya diğer faktörlerden yararlanılarak başarılı olunamayacağı, bunun yanında toplum desteğinin sağlanmasının gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. (I. Polis., 1995: V) İnsan haklarının ve demokratik değerlerin gittikçe önem kazandığı, bu yönden milletlerarası denetim mekanizmalarının öne çıktığı zamanımızda, hem hukuksal açıdan ve hem de yönetim tekniği açısından, etkinliğin sağlanması için, yönetimin, hizmetlerin yürütülmesi sırasında halkın dilek ve isteklerini öğrenmesi ve yaptığı hizmetler hakkında da halka bilgi vermesi gibi iki yönlü bir toplumsal etkileşim sürecini uygulamaya koyması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Açık toplumlarda, çevre ve merkez ilişkilerinin sağlanabilmesi için, yönetimin halkla ilişkileri, aynı zamanda bir katılmalı yönetim gereği ve siyaset bilimi konusu olarak karşımıza çıkmaktadır¹. Sosyolojik açıdan özel bir referans ve tanımsal içeriğe sahip olan ve "...bir toplumsal yapı içinde ortaya çıkan" toplumsal etkileşim, her ne kadar "insanların, diğerlerinin tepkilerini dikkate alarak gerçekleştirdikleri eylemler(i)..." (Bozkurt, 2004: 143, 146) olarak görülse de, polis hizmetleri açısından yukarıda anılan iki yönlü ilişkiyi ifade etmektedir. "Kaldı ki, suçun ne olduğu sadece hukuki ihlâl çerçevesinden bakılarak anlaşılabilir. Suç fenomeninin, eyleminin ve suçlunun tahlili, hukuki ve ahlaki çerçeveleri de aşarak psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, antropoloji ve diğer disiplinlerle de ilişkilidir". (Toplum...: http://www.strateji.gov.tr/ic_guven/belge/td_polis.html).

Polisin toplumla ilişkisi perspektifinde cereyan eden bu iki yönlü ilişki, yönetim sosyolojisi açısından *yönetişim* anlayışının tamamlayıcı parçası olarak görülebileceği gibi, esasen demokratik katılım, şeffaflık ve hesap verme sorumluluğunun da ortaya çıkış şekillerinden birisi olarak düşünülmelidir. Demokraside sivil otoritenin üstünlüğünün kabul edilmesinin güvenlik hizmetlerine yansması, 'şeffaflık' (trasparancy) ve 'hesap verebilirlik' (accountability) gibi kavramların güvenlik hizmetlerinde kurumsallaşarak işlerlik kazanmasıdır. (Cerrah: http://www.tesev.org.tr/etkinlik/Ibrahim_Cerrah-tr.doc).

Hatta son zamanlarda, tıpkı bir halı deseninin ilmek ilmek orijinal bir şekilde bir araya getirilmesinde olduğu gibi, çeşitli etkenlerin bütünleştirilmesi ile ortaya çıkan *toplum destekli polislik* anlayışı da sonuçta toplumun destek ve güvenini sağlamayı esas anahtar olarak algılanmaktadır.

¹ Açık toplumlarda her siyasal sistem çevresinden hammadde, bilgi, dilek, şikayet, istek gibi girdiler alır ve bu girdileri de nazara alarak verdiği kararları ve ürettiği hizmetleri dışarıya çıktı olarak yansıtır. (Teziç, 1991: 105 vd).

Kimi yazarlar, halkla ilişkiler kurarak yürütülen polisliğe, toplum destekli polislik demektedirler. (Kavgacı, 1997: 13,14).² Sonuç itibarıyla tüm bu kavramlar basitleştirilirse, bizi, toplumla işbirliği sağlamak açısından polis toplum ilişkisine götürmektedir.

İşte bu çalışmada, toplumla ilişkinin kamu düzenine etkisi açısından polis hizmetlerinde halk desteği ve ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede sırasıyla polis halk ilişkileri açısından genel bilgiler ve tanım; polisin toplumla ilişki kurarak destek almak zorunda olduğu, bu desteğin mevcut durumdaki görünümü uygulamada polis halk ilişkilerinde memnuniyetin oluşturulup artırılması için dikkat edilmesi gerekenler ve polisin halkla ilişkilerinde performansını dolaylı etkileyebilecek tamamlayıcı faktörler üzerinde durulmuştur. Bu ekseninde yapılan incelemede 1995 yılından bu yana, genel veya daha özgün olarak il düzeyinde, çeşitli yıllardan istatistikler veya sayısal oranlamalar verilerek genel bir değerlendirme yapılmak istenmiş, sorunlar ve çözüm önerilerine de konu bütünlüğü içinde değinilmiştir.

POLİS TOPLUM İLİŞKİLERİ

Halkla ilişkiler, toplumla işbirliği sağlama amacına dönük olarak; yönetimin hizmet ve politikalarının halka benimsetilmesi, halkta yönetime yönelik olarak olumlu bir güven uyandırma; bunun için de halkın dilek ve isteklerinin yönetim tarafından nazara alınması ve hizmet ve kararlar hakkında da halka bilgi vermek sureti ile halkla bütünleşme çabalarının tümüdür.(Tortop, 1986: 39; Erdağ, 2000: 179) Kamu yönetiminde halkla ilişkiler, yönetimin halkın dilek ve isteklerini nazara alarak kamu hizmetlerini yürütmesi ve halka bu dilek ve istekleri nazara alarak verdiği hizmetleri tanıtmak şeklinde yürütülen iki yönlü faaliyettir. Uluslararası Halkla İlişkiler Enstitüsü'ne göre halkla ilişkiler; “bir örgütle onun hedef kitlesi arasında karşılıklı anlayış ve iyi niyeti kurmak ve yerleştirmek için planlanmış ve sürekli çabalar” (KAZU: <http://www.caginpolicisi.com.tr>)

Her kurum ve meslek için olduğu gibi, polis için de güven ve destek kazanmanın başlıca yolu olan (Kuloğlu: http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/42/makale/Gokhan_KULOGLU.htm#_ftn1) halkla ilişkiler, halkın tutumunun öğrenilmesi, bu tutumların ölçülmesi, değerlendirilmesi, yorumlanması; kuruluşun ürünleri, plan ve politikaları konusunda toplumun anlayış ve kabulünün gerçekleştirilecek amaçların tanıtımına yardımcı olunması ve bu

² Bir başka çalışmada da “Toplum destekli güvenlik, polisin başarısının halkın memnuniyetiyle ölçüldüğü modern toplumlarda, güvenlik faaliyetlerinin yalnızca polis ve devlete bırakılmadan, toplumsal işbirliğiyle ve sorumluluk paylaşımıyla yürütülmesi anlamına gelmektedir” denmektedir. (Toplum...: http://www.strateji.gov.tr/ic_guven/belge/-td_polis.html)

amaçları diğer kuruluşların ihtiyaç ve amaçları ile eşleştirilmesi; kamunun anlayış ve kabulünü kazanmak için program geliştirmedir. (Uysal-Sezer, 1986: 59). Halkın işlerini kolaylaştırma, hizmetlerin hızla görülmesini sağlama; çalışmalarını halka benimsetme; kişiliğe hürmet ve halkta sosyal sorumluluk duygusunu geliştirme (Tortop, 1986: 39); kuruluşun kamuoyunda saygınlık ve güven kazanmasını sağlama (Ergun-Polatoğlu, 1984: 242); hizmetlerle ilgili olarak halkı ikna ve haklılık ölçüsünde telkin fırsatları vermektedir.

Polisliğin halkla iç içe yürütülen bir hizmet olması dolayısıyla, genel halkla ilişkiler tanımını “polis görevlerinin yerine getirilmesinde halkın dilek istek ve şikayetlerini göz önünde bulundurma, halkı faaliyetler açısından aydınlatmak suretiyle, güven ve desteğini kazanma” şeklinde yapmak mümkündür (Sezer-Kul: <http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.32.sayi.makaleler.03.asp>).

İDARENİN SORUMLULUĞU

Bir yönetim faaliyeti olarak halkla ilişkilerin aynı zamanda bir yönetim tekniği ve sosyolojik olgu ve çalışma olması kadar, yerine getirilmesi de şeffaf toplum açısından bir kamu hukuku görevidir. Bilgi edinme, bilgi verme ve bu bilgileri yayma hakları düşüncüyü açıklama hürriyetinin tamamlayıcı parçalarını teşkil etmektedir. Ayrıca yönetime katılma bakımından halkın yönetimle ilişkisini sağlamaya yönelik başvuru yapma imkanları ve yollarının, vatandaşlara temel hak olarak verildiği görülmektedir. Kaldı ki kişilerin yönetimden bilgi isteme hakkı bir yönetime bağlanarak, 4982 sayılı kanunla son zamanlarda koruma altına alınmıştır.

Bilgi ve hesap verme sorumluluğu ile hizmetlerde açıklık ilkesi (Avusturya gibi) kimi ülkelerde yönetime bilgi verme ödevi yüklemekte; (ABD gibi) kimi ülkelerde de yönetilenlere bilgi alma hakkı vermektedir. (Akıllıoğlu, 1990: 805 vd)³ İşte yönetimin, bilhassa, kişileri bir zarara sevk edecek uygulamadan ya da bu yönde aldığı bilgilerden halkı haberdar etmemesi, idarenin açıkça sorumluluğu ve tazmin yükümlülüğüne sebebiyet

³ Bazı ülkelerde bilgi alma hakkının garanti altına alınmasını sağlamak için bazı önlemler alındığı; örneğin Almanya’da bunun bir komiserlik tarafından takip edildiği, bu komiserin halkın başvurularına cevap almak için gerekli tüm imkanları kullandığı belirtilmektedir. (Eken, 1995-1996: 71, 72), Ayrıca, Dünyada gittikçe kurumsallaşmaya başlayan Türkçe’ye *Kamu Denetçisi* olarak çevrilebilecek *Ombudsman* kurumunun yöneten ve yönetilen ilişkilerinde bir takım sorunları giderdiği, kimi zaman da vatandaş ile yönetim arasında arabulucu rolü üstlendiği görülmektedir. Hatta, Avrupa Birliği sürecinde düzenlenmesi gereken hususlar arasında Ombudsmanın da VIII. Beş Yıllık Kalkınma Plan hazırlık çalışmalarında planlandığı belirtilmektedir. (Pıtırılı, 2000: 21).

verebilecektir. Örneğin, yönetimin bilgilendirmemesi neticesi zarara uğrayan kimsenin, bu zararın tazmini için haklarını arama yollarının açık olduğu değerlendirilmektedir. Fransız Danıştay'ı verdiği bir kararında, başvuru sahiplerine yanlış bilgi vererek zarara uğratmasından dolayı yönetimin sorumlu olduğunu kabul etmektedir (Tortop, 1986: 44).

Polise halkla ilişkilerinde yanlış davranışları için disiplin tüzüğüne göre, meslek içinde veya dışında halkın güven duygusunu sarsıcı eylem ve davranışlardan ceza verilmesi mümkündür. Hukuksal planda da polisin halka kötü davranışı, yerine göre görevi kötüye kullanma, keyfi muamele gibi cezai sorumluluklar doğurabilir.

SUÇ VE POLİSİN BİLGİLENME GEREĞİ

Günümüzde de kolluğun, kendine özgü bir kamu hizmeti⁴ olarak, modern devletlerde devletin en önemli görevlerinden birisi olduğu tartışmasızdır (Pitschas, 1999: 107, 108). Polisin halkla ilişki ve işbirliği içinde bulunması, aynı zamanda kendiliğinden toplum barışına, huzur ve güvenin tesisine katkıdır.

Bir yerde suçun meydana gelip gelmemesi ile ilgili olarak yapılacak değerlendirmelerde, eldeki istatistikler ve diğer bilimsel veriler sadece yol gösterici nitelik arz ederler. Dolayısı ile bu veriler de suçun işlenip işlenmeyeceğini belirlemede kesin sonuçlar vermez. Eldeki verilerin, etraftan toplanacak bilgilerle desteklenmesi ve birlikte değerlendirilmesi sonucu kaçınılmazdır. Polisin önleyici nitelikli görevi için önceden bilgi toplama ihtiyacı, polisin halkla bağlantı yapmasını zorunlu kılmaktadır.

Polisin, meydana gelmiş bir suç hakkında yargılama mevzuatına göre gerekli işlemleri yapması niteliğinde olan adli görevlerini yerine getirmesi bakımından da yaklaşık aynı değerlendirmeler yapılabilir. Meydana gelmiş bir suçun öğrenilmesi, aydınlatılması ve bu yönde yasal yetkilerin kullanılmasının yanı sıra; tecrübe, his ve haslet ile birlikte bilgi toplamayı da gerektirmektedir. Kaldı ki, polis suçtan devamlı bir adım geridedir; işlenmiş bir suçun aydınlatılması için de bilgilenebilir ve dolayısı ile halka duyulan ihtiyaç ortadadır. İşte bu noktada adli görevin yürütül-

⁴ Kolluk hizmetleri, genel emir ve yasaklar mahiyetindeki düzenleyici işlemlerle yürütülmesi bakımından kamu hizmetlerinden ayrılır. Yürütülmesi için zorlayıcı nitelikleri içinde bulunduran kolluk hizmetlerine karşılık diğer kamu hizmetlerinin halka sunulması ön plana çıkmaktadır. Tüm bu sebeplerle kolluk hizmetlerinin, diğer kamu hizmetleri gibi idari işlemlerle yürütülen ve fakat kendine özgün bir kamu hizmeti olduğu söylenilebilir. Çünkü tüm kamu hizmetleri gibi kolluk hizmetlerinin de nihai bir amacı vardır ve bu genelde kamu yararı; özelde ise kamu düzenidir. (Derdiman, 2003: 192).

mesinde halkla ilişki zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Suç türleri ve işleniş yöntemlerinde gün geçtikçe gözlenen farklılıklar, hem suçların aydınlatılmasında ve hem de yöntemlerin belirlenmesinde halk desteğinin önemini artırmaktadır (Derdiman, 1996: 137, 138).

Bu gibi nedenlerle, temelinde halkla bütünleşmeyi hedef alarak geliştirilen toplum destekli polislik terimi yeni olmasına rağmen, polis teşkilatının hizmetlerinde her zaman halkın içinde olmalarını önermekte ve onlarla bütünleşmenin “olmazsa olmaz” şart olduğunu vurgulamaktadır (Eşgin: <http://www.gapmyo.edu.tr/dergiwebs2/18.htm>)⁵. Emniyet Teşkilatının yayımladığı bir eserde, halkla ilişkinin, suçu azaltıcı sebepler arasında sayıldığı görülmektedir. (Asayiş..., 1997: 19)

Görülüyor ki; çağdaş polislik, yakalanan suçlu oranı ile değil, halkla geliştirilen ilişkilerin niteliği, halka verilen güven ve suçu önleme sorumluluğuna halkın katılmasını sağlama oranı ile değerlendirilmektedir. (Özgen, 1979: 17; Sezer-Kul: <http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.32.sayi.makaleler.03.asp>)

POLİS TOPLUM İLİŞKİLERİNDE MEVCUT DURUM

Batı ülkelerinde polisin suçları aydınlatmasında halk desteğinin çok yüksek oranlarda seyrettiği görülmektedir. Örneğin Japonya'da suçların % 99'u halk desteği ile aydınlatılmaktadır. (Çalı: <http://www.caginpulisi.com.tr/>). İngiltere ve Federal Almanya gibi ülkelerde de % 90'lar civarındadır.

Ülkemizde suçluların yakalanmasında, 1995 rakamları itibarıyla, ankete katılan halkın % 17'si duyarsız kalmaktadır. (Özet, 1995: 44-46). Meydana gelmiş bir suç hakkında popülasyonun % 69,5'i polise bilgi bulunmayı vatandaşlık görevi addetmekte, % 18,2'si başının derde girmesinden çekindiği için haber vermekten kaçınmakta, % 11,5'i de polisin bir şey yapmayacağını düşünmektedir. (Özet, 1995: 45) Emniyet Genel Müdürlüğünce verilen bir tabloya göre, 87149 olayın 20689'u telefonla bildirim suretiyle, 21.133'ü de çeşitli şekillerde bilgilendirme suretiyle, 33012'si şikayet suretiyle 853'ü istihbarat toplamak sureti ile, 79'u da şahsi dava yoluyla öğrenilmiştir. (Asayiş..., 1997: 65). 2004 yılında Elazığ ilinde yapılan ankette de, kişilerin aranan bir kişinin yakalanması için bildirimde

⁵ Meydana gelen suçların toplumsal farklılıklara göre değişse de % 90'ının toplum desteği ve işbirliğiyle aydınlatıldığı, güvenlik birimlerinin sadece kendi çabalarıyla çözdüğü suçların oranı % 5 kadar ufak bir oranda kaldığı bilindiğinde toplum destekli polisliğin ne kadar önemli olduğu anlaşılmış olacaktır. (Darcan, 2003: 70, 71).

buluna-cağına ilişkin sayısal oran % 80'leri geçmektedir. (Kazu: <http://www.caginpolisi.com.tr/>).

Bununla birlikte, vatandaşların terör olaylarında, ciddi emniyet ve asayiş olaylarında daha duyarlı olduğu gözlenmektedir. Civardaki evlerde terörist olduğundan şüphelenen vatandaşın % 89,5'i derhal polise bildireceğini ifade etmektedir. (Özet, 1995: 48). Polisin operasyon yapması halinde yine araştırma evrenindeki kişilerin % 89,9'u polise açıkça destek vereceğini belirtmektedir. (Özet, 1995: 29). Terör olaylarında şehit olan polisler için popülasyonun % 73'ü kendi kardeşi ölmüş gibi üzüleceğini bildirmektedir (Özet, 1995: 46).

Özellikle kurumlar açısından 1995 yılında yayımlanan bir değerlendirme anketine göre de halkın % 77,3'ünün polise güvendiği, belirlenmiştir (Özet, 1995: 52)⁶. Elazığ İlinde 2004 yılında bilimsel içeriğine uygun olarak örnekleme sureti ile yapılan bir ankette, halkın polise güveniyorum ve kesin güveniyorum diyenlerinin sayısal oranının yine % 80'lerde olduğu görülmektedir⁷.

Güvenin tanıma ile pekişeceği veya çoğalacağı gerçeğinden hareketle teşkilatın tanıtılması gayretlerinin de devam ettiği arza değer bulunmaktadır. Polis ve Halk ilişkilerinin incelendiği bir anket çalışmasında (Kuyaksil, 2000: 168; Darcan, 1999: 70, 71) ankete katılanların % 24'ü halkın polisi tam olarak tanımadığını; % 19'u halkın polisten korktuğunu; % 23'ü polisin kendisini yeterince sevdiremediğini; belirtmişlerdir. Yapılan anketlere göre, halkın % 71'lik kesimi polisi insan haklarının koruyucusu olarak görmekte, % 22,3'lük kesimi ise, polisle insan hakları arasında bir ilginin bulunmadığını düşünmektedir. Kent sakinlerinin % 67'si genel asayiş taramalarında polisin tavrını olumlu olarak değerlendirmektedir (Özet, 1995: 31,32).

İzmirliilerin % 44'ü kamuoyunun polisten çekinme nedeninin polisin otoriteyi temsil ettiğinin bilinmesinden kaynaklandığını düşünmekte, % 29'u ise polisin halkı kötü davrandığını bu nedenle halkın polisten çekindiğini dile getirmektedir. Araştırma kapsamında halkın polisten çekinmesi

⁶ 1995 yılında yayımlanan bu anketin aynı sahifesine göre, Emniyet Teşkilatı, diğer kurumlara nazaran güven açısından ilk üst sıralarda bulunmaktadır: Diyanet işleri % 60,9; Eğitim sistemi % 44,9; Mahkemeler % 57,1; TBMM % 37,4; Emekli sandığı % 53,5; Silahlı Kuvvetler % 88,9 oranında güvene sahip bulunmaktadır. Emniyet teşkilatı olarak güven oranını daha yükseklerle çıkarmak gayreti içinde olmalıyız.

⁷ Elazığ İlimizde 2004 yılında bilimsel içeriğine uygun olarak örnekleme sureti ile yapılan bir ankette, halkın polise güveniyorum ve kesin güveniyorum diyenlerin sayısal oranının yine % 80'lerde olduğu görülmektedir. (Kazu: <http://www.caginpolisi.com.tr/>)

konusundaki olumsuzluğu gidermek için ankete katılan İzmirliilerin % 53'ü polisin halka daha yumuşak davranması gerektiğini, % 36'sı halkla kaynaşmak için çaba göstermesinin önemini, % 43'ü de polisin kendisini daha iyi tanıması gerektiğini vurgulamıştır. (Darcan, 1999: 71) Araştırmada sayısal verilerle ortaya konan en önemli konu, toplumun özellikle suç öncesi uygulamalara katılımındaki çekimserliğin nedeninin başlıca çözümünün polis tarafından gerçekleştirilebileceğini düşünmesidir.

HALKLA İLİŞKİLERDE UYGULAMALAR

Günlük yaşantımızda polisin halkla ilişkilerinde bazı hususlara önem verdiği görülmektedir. Bu yönden belli mesafelerin katedildiği belirtilebilir.

1. Suçun önlenmesi ve oluşumun ardından halkın desteğini istemek, halkı yardıma ikna etmek, belirli bir oranda uzlaşmayı sağlayacaktır. Polisin günlük kontrollerinde ve görevlerinde, kişilere hitap ve sohbet hallerinde tatlı dile güler yüze, nezakete daha çok dikkat ettiği bilinmektedir. Polislik kabalığı ve ham bilgiyi kaldırmaz. İncelik ve kibarlık polislik sanatının gereklerindedir. Örneğin trafik kontrolünde alkol sınırını aşanlar veya bir toplantıda kendisini tahrik edenlere bile sabırlı ve hoşgörülü olmaya çalıştığı gözlenmektedir. Yine örneğin, New York polisi 1978 Ocak ayına kadar halkla gereksiz konuşmalardan kaçınmak zorundaydı. Bu tarihten itibaren yasaklama kaldırıldı. Zira günümüzde polis, halkın desteği olmadan başarıya ulaşmanın güçlüğüne bilincine varmıştır (KULOĞLU: http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/42/makale/Gokhan_KULOGLU.htm#_ftn1).

Polisin halkla ilişkilerinde kendilerine kanunun adil ve tarafsız uygulanmasından rahatsız olanların bulunsa bile, "...diyebiliriz ki güvenliğin kişiler açısından çağrışımında en önemli nüans, suç işlenmesine ve suçluya karşı güvenlik güçlerinin ve Devletin tam kararlılığının daima ortada olmasıdır" (EÖİK, 2001: 16). Ne olursa olsun, Polis, halkın suçla mücadelede katılımını sağlamak için onun güvenlik alanındaki beklentilerini ve önceliklerini doğru bir şekilde tanımlamalıdır" (Darcan, 1999: 71, 72).

Ülkemizde polisin kılık kıyafetine, saç, sakal traş gibi fiziki görünümüne dikkat ettiği belirtilebilir. Üniformalı polis, halk nazarında polisin vitrini olarak görünmektedir. Çünkü, halkın % 60,9'u polis deyince karakol polisini % 18,5'lik bölümü trafik polisini, % 11'lik kısmı özel timleri düşünmektedir. (Özet, 1995: 13, 14). Halk konuşmasında bile çoğunlukla ya karakoldan ya da trafik polisi gibi resmi görevlilerden bahsetmektedir. "İzmir ilinde yapılan "İzmir Emniyet Teşkilatının Değerlendirilmesi" adlı araştırmaya göre İzmirliilerin büyük çoğunluğu (% 88) şehirlerinde asayiş korumaktan Emniyetin sorumlu olduğunu bilmektedir (Darcan, 1999: 72).

Polisin, halkın dilek ve isteklerini tatmin açısından genel kültür ve mesleki bilgi bakımından ciddi mesafeler kat ettiği zikredilmelidir. Bu

bilgilerin artırılması için, Merkez ve İl emniyet müdürlüğümüzde hizmet içi eğitime ve konferanslara önem verilmektedir. Örneğin İl Emniyet Müdürlüğünde, çevik kuvvet polisleri de dahil olmak üzere tüm polisin halka davranma tarzı, konusunda sürekli eğitildiklerini; yeni CMK'nun değişik hükümleri ile getirilen müdafiden yararlanma, yakalananlara haklarının bildirilmesi ve sağlık kontrollerinden geçirilmeleri gibi hususlarda, uygulama yönetmeliğinin bütün mensuplara konferanslarla öğretildiğini belirtmek yerinde olur. Trafik polislerinin sürücülerin hatalarında eğitici olmaları; hemen ceza yazma cihetine gitmeden hataları eğitimle tamir etmeleri toplumda olumlu etkiler yaratıcı bir faktör olarak görülmektedir. Trafik polisinin başarısı, kestiği ceza tutanağı miktarı ile ölçülmemelidir. (Derdiman, 1996: 144)

Ayrıca, gözaltına alınan şahısların pek çoğundan, bu süre içinde kendilerine sırf kanuna uygun davranışta bulunulduğunu belirttiklerini bizzat işitilmiştir. Ancak, kişilerin ceza almaları hoşlarına gitmez; bu yüzden de suçu aydınlatacak görevli ne kadar iyi davranırsa davransın o kişiler tarafından sevilmebilir...

2. a. Halkın dilek, istek, şikayet ve her türlü yakınmaları her zaman dinlenmekte; başvurularla ilgilenilmekte ve hemen sonuçlandırmaya gayret edilmektedir. Halkın yönetime başvuru yolu bir temel hak olarak düzenlendiğinden, bu başvurular için gerekli işlemleri yapmak, yönetim açısından aynı zamanda bir görev olmaktadır. Halkın her türlü yollarla yönetime başvuruda bulunabileceği hususları her zaman halka anlatılmaktadır. Bunun için gerekirse kimliklerini gizlemek sureti ile halkın ihbarları için ücretsiz, 155 ve 154 nolu telefonlar tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Ülkemizde son zamanlarda, 155⁸ nolu telefona müracaatların fazlaştığı görülmektedir. Bu sayının artmasında şüphesiz ki, 5237 sayılı yeni TCK'nun 278. maddesinin etkili olduğu da düşünülebilir⁹. Buna rağmen, müracaat sayısının artırılması için, gerektiğinde yazılı emirler yayımlanmak sureti ile, halkla telefonda veya yüz yüze, iyi ve güven verici diyaloglar kurulması, bildirim veya başvuru sahiplerine kimliklerini vermeleri halinde sonuçların kendilerine iletilmesi istenmektedir. Gaziantep'te 155 nolu telefona gelen bildirim sayısının aylara göre dağılımı 2001

⁸ 154 nolu alo trafik telefonu ülke düzende kaldırılmış, her ihbarın tek elden değerlendirilmesi için, yerine 155 nolu telefonun kapsamı genişletilmiştir. Yabancı ülkelerde, her türlü acil durumlarda 911 gibi tek telefon kullanılmakta ve böylece, tüm zorunlu durumların tek elden koordine edilmesi sağlanmaktadır.

⁹ 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu, önceki kanunda böylesine açık ve kesin bir hüküm yokken, yeni getirdiği hüküm ile, suçu bildirmeyenlere ceza yaptırımını öngörmüştür. Böylece önceki kanunda yer alan kısmi ihbar kayıt ve şartlarını genelleştirmiştir.

yılında (günlük yaklaşık 250 civarındadır) önceki senelere göre % 50 civarında artış göstermiştir. Bursa’da ise, 2005 yılı başından bu yana son sekiz aylık dönem içinde, 288901 telefon başvurusu gelmiş, böylece doğrudan 857 fail yakalanmıştır (Olay, 2005: 3).

Aksaray Polis Okulu’na yapılan bir anket itibarıyla vatandaşlar nezdinde konuya bakıldığında, yönetilenlerin bildirim meyilli olanların sayısının % 31 civarında olduğu belirlenmektedir (Çalı: <http://www.cagipolisi.com.tr/>). Yine, Elazığ ilimizde yapılan başka bir ankette, “deneklerin % 53,5’i 155 Polis İmdat ve (varken) 154 Alo Trafik telefonlarına, % 15,1’inin de Polis Merkezlerine müracaat ederek dilek ve şikayetlerini bildirmektedirler. E-mail servislerine yapılan dilek ve şikayetlerin bildirilme oranı ise % 5,5’dir. Vatandaşlar, polise bildirdikleri dilek ve şikayetlerin 1/3’ünün değerlendirildiğine, 2/3’ünün ise kısmen veya hiç değerlendirilmediğine inanmaktadırlar”. (Kazu: <http://www.cagipolisi.com.tr/>).

Fakat Avrupa ülkelerinde de bulunan polis imdat hatlarına gelen bildirim sayısının ülkemize nazaran bir hayli fazla olduğu ve bunların yine ülkemize göre daha azının asılsız bildirim olduğu anlaşılmaktadır¹⁰. Halbuki, Bursa’da son sekiz aylık dönemde yapılan ve yukarıda değinilen ihbardan, 13789’unun asılsız çıkması, düşündürücüdür (Olay, 2005: 3). Konya’da da 2005 yılı itibarıyla 155 nolu telefona günde yaklaşık 500 bildirim gelmekte fakat, her 155 ihbardan 46’sı asılsız çıkmaktadır. (Hakimiyet: <http://www.konya.pol.tr/online/basinhaber/basinhaber.asp>).

Vatandaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, vatandaşta, -çoğunlukla-, polisin tüm bildirimlerin değerlendirdiğine dair oluşan güven eksikliğinin ve başının derde girmeyeceği konusunda kendisini güvende hissetmemesinin etkili olduğu izlenimi elde edilmiştir.

b. Polisimiz, iş sahiplerinin, hizmet birimlerinde gereksiz bekletilmelerinden memnun olmayacaklarının bilincindedir. İşlemlerin safahatı hakkında iş sahiplerine bilgi verilmekte, başvuruların görev ve sorumluluk alanı dışına çıkması halinde ilgili kurum veya birimin harekete geçirilmesi sağlanmaktadır. Tüm bunlarla ilgili olarak, ayrıca, emniyet teşkilatında

¹⁰ “Ülkemizde vatandaşın başvuru ve bildirimlerini değerlendirilen ve danışma hattı olarak kullanılan 155-174 gibi hatların kullanılmasıyla ilgili Aksaray polis okulunun yaptığı anket sonuçlarına göre vatandaşın bu hatları kullanma oranı % 31’dir. Örneğin Japonya’da bildirimler kullanılan merkezi 110 telefon hattı sistemine yapılıdır. Bu yolla polise ulaşmak yıldan yıla kolaylaşmakta ve artmaktadır. 1970 yılında 2.223.000 olan başvuru 10 yıl’da 3.5 milyona yükselmiştir. Japon polisinin ihbarları değerlendirme oranına bakarsak her 10 saniyede bir telefon edildiğini bu da her 37 kişiden birinin bildirimde bulunduğunu göstermektedir”.

huzur toplantıları adıyla, belli aralıklarla halkın katıldığı toplantılar düzenlenmekte ve bu toplantılarda halkın dilek ve istekleri dinlenmekte, hizmetler ve önceki şikayet ve dilekler hakkında neler yapılabildiği konusunda bilgiler verilmektedir. Bunun, e-polis uygulaması ile daha işler hale getirildiği, hızlı ve kaliteli hizmet anlayışına her zaman vurgu yapıldığı söylenebilir. (E-Devlet...: <http://www.netas.com.tr/pdfs/EMG-MUSTERI-final.pdf>).

c. Bu arada, halka her fırsatta, teşkilat ve hizmetler hakkında tanıtıcı bilgiler verilmektedir. Polisin yaptığı işler, hizmet alanı, görev ve yetkileri, faaliyetleri, örneğin ilimizde, sergiler, tiyatrolar, polis bayramı kutlamaları, basın açıklamaları, kişisel diyaloglar gibi yöntemlerle bildirilmektedir. Polisin kendi radyosu, yayımlanan broşürleri tanıtıma katkı sağlamaktadır. Gerek emniyet müdürlüğümüzce ve gerekse emniyet genel müdürlüğümüzce bastırılan eğitici bilgi ve belgelerin halkımıza ulaşması sağlanmaktadır. Yine aynı şekilde insanlığın başıdardı olan uyuşturucu sorunu ile ilgili olarak düzenlenen seri operasyonlarla kolluğun başarısı bilinmekte; bir yandan da, bir sosyal görev olarak, Bursa'da İl Gençlik Komisyonu programı çerçevesinde ve müstakilen halkın ve öğrencilerin, özendirmeden aydınlatılması yoluna gidilmektedir.

3. Tarafsız, objektif davranmak, (Kaya, 1991: 48,49) yasalara uygun hareket etmek, zor olsa bile sabırlı olmak, halkın güven duygusunu artırır. Son zamanlarda, yolsuzlukların üstüne gidildiğine dair oluşan kamu oyu inancının polise olan güveni kesinkes artırdığı söylenebilir.

Örneğin Bursa'da da polisin hizmetlerini başarılı bir şekilde yerine getirdiği, terör örgütlerine, uyuşturucu tacirlerine ve kaçakçılara karşı başarılı operasyonlar yürüttüğü gerçeği her gün televizyonlardan izlemektedir. Hatta, yeniden düzenlenen küçükleri koruma ve çocuk polisliği ile, polisin, anne ve baba şefkatinden yoksun çocuklara da hizmet verdiğini söylemek bile, tek başına başarı düzeyini anlatmaya yetecektir. 1995 yılından bu yana geçen zaman içinde, yürürlüğe giren 4320 sayılı kanunun ülke düzeyinde uygulamasıyla aile içinde şiddete karşı çocukların korunması da daha iyi sağlanmıştır.

4. Görevde tarafsızlığı bozan davranışlardan birisi çeşitli şekillerde kayırma, rüşvet ve yolsuzluktur. Rüşvet ve yolsuzluk kişileri ve toplumu bozmakta, vergi karşılığı yürütülen kamu hizmetlerinin maliyetini artırmakta, halkın yönetime olan güvenini ortadan kaldırmaktadır. (Berkman, 1983: 115, 116; Adaman-Çarkoğlu-Şenatalar, 2001: 16-18). Kanunların uygulanmasından sorumlu olanların rüşvet almaması, yolsuzluk yapmaması; bu tür eylemlere şiddetle karşı çıkmak gerektiği yolsuzluğa teşebbüsün bile kabul edilemeyeceği *Yasaların Uygulanmasından Sorumlu Olanlar İçin Birleşmiş Milletler Davranış Kuralları* içinde özellikle dile getirilmiştir. (Alderson,

1989: 198) Ankete göre, halkın sadece % 11,5'i polisi kabadayılık yapan, rüşvet alan kişiler olarak tanımaktadır. (Özet, 1995: 15). Gaziantep Emniyet Müdürlüğü'nde, basit duyumlar olsa bile derhal soruşturma açılmakta, böylece, suçları işlememiş kişiler için de şüpheden aklanma fırsatı verilmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü, bir genelge ile, bu tür rüşvet ve yolsuzluk gibi suçların önüne geçilmesi, bu suçların işlenmesi halinde derhal soruşturma ve gereğinin yapılması istemiştir. (İdarecinin Sesi, 1996: 11).

5. Görevde etkinlik için danışma ve hizmeti halkın ayağına götürmek için çaba sarf edilmelidir. Kişilere, sorunları hakkında cevap verebilmek veya nerelere başvurabilecekleri hakkında danışma veya hizmet birimleri oluşturulmalıdır. Örneğin son uygulamalar çerçevesinde oluşturulan Gözaltı Alo 174 nolu doğrudan hattı, kişilerin yakınlarının poliste olup olmadıklarını öğrenmek için hizmete açılmış ve böylece yakınlarını bulamayan kişilerin poliste olup olmadıkları polis birimine gelmeden öğrenilmek sureti ile halka olabilecek kayıplara ilişkin endişeler giderilmiştir.

6. Polisin güvenilen, "emniyet edilen", dürüst, çalışkan ve hakkında herhangi bir olumsuz söylentiye yer bırakmayan kişi; polisliğin de, sevgi ve hoşgörünün ağırlık kazandığı bir meslek tanımının ifadelendiği zamanımızda bu kurum, bir korku kurumu değil bir "güven" kurumu olarak algılanmalıdır (Kuloğlu: http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/42/makale/Gokhan_KULOGLU.htm#_ftn1). Bilhassa son dönemlerde, işkence ve kötü muamele gibi iddiaların azalması, polise güveni gittikçe artırmaktadır. Yukarıda verilen, polise güvene ilişkin sayısal oranlardaki yüksekliğin sebepleri arasında bu husus azımsanmayacak kadar yer tutmaktadır. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine ülkemiz aleyhine yapılan başvurulara mahkumiyet sayısı 1995 rakamlarına göre % 14 iken, bu oran Fransa için % 100'ün üzerindedir (YENİSEY, 2000: 79). Kaldı ki bu mahkumiyetlerin hepsi de işkence ve kötü muameleden kaynaklanmamaktadır. 2004 yılı itibarıyla da AİHM'e yapılan başvurulardan 11 bin 65'i Rusya, 10 bin 825'i Polonya, 9 bin 591'i Türkiye, 4 bin 535'i Fransa, 4 bin 18'i Almanya, 4 bin 230'unu İtalya teşkil etmektedir. (<http://www.abig.org.tr/template.asp?nx=0&id=9402&go=Haberler%3AHaberler%3AG%C3%BCncel+AB%3AAP+Se%C3%A7imleri>). Son zamanlarda polise yönelik suçlamalar genel başvuruların sadece yüzde 9.3'ünü oluşturmaktadır. Bu azalmanın sevindirici olduğunu söyleyenler, başvuru sayısının minimuma indirilmesini sağlayıcı davranışlar içinde bulunulması gerektiğinin altını çizmektedirler. (İlkiz: <http://www.bianet.org/2002/11/23/14672.htm>).

"Gözaltı şartlarının iyileştirilmesi, savunma haklarının ve tıbbi kontrolün daha fazla güvence altına alınması, tutukluluk şartlarına ilişkin olanlar da dahil olmak üzere birçok tavsiyesi sistemli olarak uygulanmakta olan *İşkenceyi Önleme Komitesi* tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır".

DAHA İYİ BİR HALKLA İLİŞKİLER SÜRECİ VE HİZMET ÜRETİMİ İÇİN TAMAMLAYICI FAKTÖRLER

Bir araştırmada belirtildiği gibi, polislik mesleği, stresi çok fazla olan meslektir.(AKALIN, 1988: 81; ERTEKİN, 1993: 45). Polisin, mutsuz ve mağdur insanlarla yüz yüze olması, yoğun iş yükü, çalışma süresi¹¹, hiyeyarşik ortam, az ücret ve yeterince ödüllendirilmeme, fazla mesai, atama¹² ve yükselme sorunları, gibi sebeplerle strese girdiği, yurt düzeyinde Emniyet Mensupları ile ilgili olarak 1995 yılında yapılan araştırmada(Polis 1995, 1996: 117, 118) emniyet mensuplarının; 57'sinin ekonomik ve sosyal sorunlardan, 38'inin de stres ve yoğun çalışma ortamından dolayı intihar ettikleri belirtilmiştir. Son 10 yılda da 315 emniyet teşkilâtı mensubu intihar etmiş, 1534 polis de meslek hastalıkları neticesinde vefat etmiştir¹³. (<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/bas/b065m.htm>)¹³

Polisin sosyal ve ekonomik yönden iyileştirilmesi, yaptığı hizmetin yoğunluğu ve risk düzeyi, tehlike ve sorumlulukların önemi ile, çalışma saatlerinin düzensizliği gibi özel faktörler gibi hususlar nazara alınarak, sosyal durumun ve ücretinin belirlenmesine ilişkin tavsiye, *Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin Polis Hakkındaki Bildiriye İlişkin 690 (1979) sayılı kararı* ile yapılmıştır (Alderson, 1989: 188).

Tüm bu sorunlara rağmen zinde kalmak ve stresten uzaklaşabilmek için, spor, insan vücudunu rahatlatıcı ve dinlendirici olması dolayısı ile öneriye değer görünmektedir. Günümüzde kamu yönetimi kurumları veya özel kuruluşların personelinin stresi ile mücadele için spor zamanları

¹¹ Polisin çalışma temposu çok yükündür. Poliste hizmet 24 saat kesintisiz devam etmekte ve personel 12 saat çalışıp 24 saat dinlenmekte veya genelde 12 saat çalışıp 12 saat dinlenmektedir. Çalışma Saatlerine İlişkin Esaslar için bakınız: **Polis Dergisi**, yıl: 1, sayı: 4, s. 64, 65. Polis kökenli bir parlamenterin polis teşkilatının kuruluşunun 158. yıldönümü dolayısıyla, TBMM kürsüsünden yaptığı konuşmada dile getirdiğine göre: “2002 yılında her polis, inanım, tam 3 756 saat çalışmıştır, diğer memurların çalışma süresi 1 804 saattir.” (<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/bas/b065m.htm>)

¹² Atama ve yükselmelerde objektif esaslar gözetilerek, yükselme aynı zamanda ödüllendirme mekanizması haline getirilmelidir. Atamalar önceden tayin edilmiş bölge sayılarına göre, tüm personelin bu bölgelerde belli sürelerde görev yapmalarını sağlayacak bir sisteme oturtulmalıdır. Kişiler atandıkları yerden süresinden önce alınmamalı, süresi bitince de bırakılmamalıdır. Soruşturma ve zorunlu atamalar için istisnaların uygulanma ölçüleri belirtilmelidir.

¹³ Amerika'da yapılan bir araştırmada, çalışanların kalp krizinin % 70'nin stresten kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. (Ertekin, 1993: 36, 50).

ayırdıkları belirtilmektedir. Hatta spor için ekonomik özendirme yollarını bile denemektedirler (Ertekin, 1993: 95). Keza, okuma veya müzik dinleme gibi alışkanlıklar, insanın stresini azaltıcı etkenler içinde mütalaa olunmaktadır.

SONUÇ YERİNE

Polisin kamu düzenini tesisi için halkın rolü vazgeçilmezdir. Polisin, halkla ilişkisi sonuçta, suçların önlenmesi ve aydınlatılması bakımından ciddi derecede önem taşımakta ve son zamanlarda ortaya atılan proaktif polislik, toplum destekli polislik anlayış ve yöntemleri içinde vazgeçilmez tamamlayıcı niteliğinde görünmektedir. Sunulan sayısal verilerden de anlaşılabilir gibi, genel olarak polisin halkın güvenini kazanmak noktasında mesafe katettiği ve sözlü ya da yazılı basın açıklamaları ile faaliyetleri hakkında halkı bilgilendirdiği görülmektedir.

Polisin halk nazarında güven kazanıp kazanmadığını ölçmek açısından sayısal verilerin çok da kesin bir yön gösterici olduğunu söylemek mümkün değildir. Kişisel gözlemlerimiz göstermiştir ki, polisin hak ve adalet çerçevesindeki uygulamalarından dolayı ulaşmak istedikleri haksız menfaatlere ulaşamayanlar ya da bir şekilde zarar görenler, polise hiçbir suretle güvenle veya iyi gözle bakmamaktadır. Yukarıda verilen tüm rakamları, bu çelişki gözönünde bulundurularak değerlendirmek gerekir. Ayrıca, anket ya da sayısal verilerin bilimsel bir yöntemle elde edilip edilmediği de bir tartışma konusu yapılabilir. Tüm bunlara rağmen polis için her noktada çıkan rakamların makul seviyelerde olmaları, memnuniyet düzeyini yükseltmeyi yine polise görev olarak yükleyen bir yön gösterici olarak görülmeli ama memnuniyet düzeyi açısından da tatmin edici bulunmalıdır.

Polis halk ilişkilerinin de iyi, vicdanlı, kanunlara uygun davranışlı yöneticilerin uygulaması ile istismar seviyesine varmayacağı ve kurulan her iyi ilişkinin getireceği birlikte yönetme anlayışının demokratik sistem açısından da ihtiyaç olduğu açıktır. Bu bağlamda, moral faktörlerle tatmin edilmiş emni-yet teşkilatının çok daha etkin ve memnuniyet verici hizmetler yürüteceği ve varlığından da halkın memnun olacağı bir teşkilat haline geleceği de açıktır.

KAYNAKÇA

I. Polis Halk İşbirliği Sempozyumu, Ankara, 1995.

AKALIN, Ş., *Polis ve Stres*, (Yayımlanmamış Uzmanlık Çalışması), Ankara, 1988.

- Asayiş Olayları Değerlendirmesi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1997.
- ADAMAN, Fikret-ÇARKOĞLU, Ali-ŞENATALAR, Burhan, *Hanehalkı Gözünden Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, TESEV Yayınları, no: 24, İstanbul, 2001.
- AKILLIOĞLU, Tekin, “Yönetimde Açıklık Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı”, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi*, Danıştay Yayınları, Ankara 1990.
- ALDERSON, J., *İnsan Hakları ve Polis*, (Çeviren: İhsan Kuntbay), TODAİE Yayınları, Ankara, 1989.
- BERKMAN, Ümit, *Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet*, TODAİE Yayınları, Ankara, 1983.
- BOZKURT, Veysel, *Değişen Dünyada Sosyoloji, Temeller, Kavramlar Kurumlar*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004
- CERRAH, İbrahim, “Güvenlik Sektöründe Demokratik Açılımlar: Türkiye’de ve Dünyada Eğilimler, Konular ve Sorunlar”, http://www.tesev.org.tr/etkinlik/Ibrahim_Cerrah-tr.doc dosyasının html sürümüdür.
- ÇALI, Hasan Hüseyin, “Suçların Önlenmesinde ve Aydınlatılmasında Halkın Rolü”, *Çağın Polisi*, Sayı 17, <http://www.caginpulisi.com.tr/> (15.8.05)
- DARCAN, Emirhan, *Kolluk Hizmetlerinde Kurumsal İşbirliği Ve Toplum Destekli Suç Önleme Yaklaşımları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Ankara, 2003.
- DERDİMAN, R. Cengiz, “Kamu Yönetiminde Polis Halk İlişkisi ve İşbirliği”, *Türk İdare Dergisi*, sayı: 412, Eylül 1996.
- DERDİMAN, R. Cengiz, *Türkiye İdaresinin Hukuksal Yönü ve Yapısı*, (Temel bilgiler, İdari Teşkilat, Sorunlar ve Çözüm Önerileri), Alfa yayınları, İstanbul, 2003.
- ERDAĞ, Erdoğan, “Polis Halk İlişkilerinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Türk İdare Dergisi*, yıl: 72, sayı: 428, Eylül 2000.
- EKEN, Musa, “Bilgi Edinme Hakkı”, *İnsan Hakları Yıllığı*, 1995-1996, cilt:17-18.
- “Emniyet Genel Müdürlüğü’nden E- devlet için Önemli Adım”, <http://www.netas.com.tr/pdfs/EMG-MUSTERI-final.pdf>
- ERGUN, Turgay-POLATOĞLU, Aykut, *Kamu Yönetimine Giriş*, TODAİE Yayınları, Ankara, 1984.
- ERTEKİN, Yücel, *Stres ve Yönetim*, TODAİE Yayınları, Ankara, 1993.
- ERYILMAZ, Bilal, *Kamu Yönetimi*, İstanbul 1997.

- EŞGİN, Esmâ, “Suçun Sosyolojik ve Kriminolojik Analizi”,
<http://www.gapmyo.edu.tr/dergiwebs2/18.htm> (15.8.05).
- Hakimiyet Gazetesi*, 13.07.2005,
<http://www.konya.pol.tr/online/basinhaber/basinhaber.asp> (15.9.05).
- İdarecenin Sesi*, cilt:10, sayı: 58, Temmuz 1996.
- Kamu Yönetimi Araştırma Raporu, Genel Rapor*, TODAİE Yayınları, Ankara, 1991 (KAYA).
- KAVGACI, H. İbrahim, “Avrupa Birliği Polisleri Arasında İşbirliğini Gerektiren Sebepler ve Polis Hizmetlerinde Çağdaş Gelişmeler”, *Uluslararası Sempozyum: Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi*, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- KAZU, İbrahim Yaşar, “Bilişim Teknolojilerinin Polis-Halk İlişkilerinde Kullanılması (Elazığ İli Örneği)”, *Çağın Polisi*, mayıs 2004, c. 3, Sayı 29 , <http://www.caginpolisi.com.tr/> (15.8.05).
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Güvenlik Hizmetlerinde Etkinlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT: 2567 CE ÖİK: 583, Ankara 2001.
- KULOĞLU, Gökhan, “Polis Halk İşbirliği”,
http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/42/makale/Gokhan_KULOGLU.htm#_ftn1
- İLKİZ, Fikret, “Polis ‘Koruk’ Değil...” *Bizim Gazete*, 18.11.2002,
<http://www.bianet.org/2002/11/23/14672.htm> (15.9.05)
- İzmir Emniyet Teşkilat'ının Değerlendirilmesi Araştırması*, (İzmir, 1988).
- KUYAKSİL, Ali, “Elazığ Emniyet Müdürlüğü ve Zülfü Ağar Polis Okulu Müdürlüğü Halkla İlişkiler Konulu Anketin Genel Değerlendirilmesi”, *Polis Dergisi*, Sayı 22, Mayıs 2000.
- ÖZGEN, Mustafa, *Polis Halk İlişkileri*, Ankara, 1979.
- “Halkın Polis İmajı ve Polis Halk Bütünleşmesinin Dinamikleri”, *Özet - 1995 (Polis Dergisi, yıl:1, sayı: 4 eki)*.
- Olay Gazetesi*, Bursa, 13.9.2005.
- Polis 1995*, Emniyet Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı yayınları, Ankara, 1996.
- PITIRLI, Ali, *Avrupa Birliği Eşiğinde İnsan Hakları ve Mülki İdare*, *Türk İdare Dergisi*, yıl:72, sayı: 428, Eylül 2000.
- PITSCHAS, Rainer, *‘Neues’ Polizeirecht*, Speyerer Arbeitshefte Nr. 121, Speyer, Baden-Württemberg, 1999.
- SEZER, Arif –KUL, Mehmet, “Avrupa Birliği Bağlamında Polis-Halk İlişkileri”, *Polis Dergisi*, sayı: 32,
<http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.32.sayi.makaleler.03.asp>
(15.8.05).

UYSAL-SEZER, Birkan, “Yönetim Kuramlarının Halkla İlişkilerin Geliştirilmesine Etkisi”, *Amme İdaresi Dergisi*, cilt: 19, sayı4, Aralık 1986.

TEZİÇ, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991.

Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti Modeli, http://www.strateji.gov.tr/ic_guven/belge/-td_polis.html , 16.8.05.

TORTOP, Nuri, *Halkla İlişkiler*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1986.

YENİSEY, Feridun, “Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna Yapılan Başvurular Çerçevesinde Kolluk Güçlerinin Uygulamaları”, *Farklı Bakış Tarzıyla İnsan Hakları Uygulamaları*, Emniyet Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000

<http://www.abig.org.tr/template.asp?nx=0&id=9402&go=Haberler%3AHaberler%3AG%C3%BCncel+AB%3AAP+Se%C3%A7imleri>

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/bas/b065m.htm> (16.8.05).

<http://www.haberx.com/n/180105/tercuman-son-gunlerin-boy-hedefi.htm> (15.9.05).